

आर्थिक वर्ष २०७९ / ८०

उद्देश्य

१. केन्द्रीय बैंकले अत्यधिक वृद्धि भएको आर्थिक वृद्धिलाई सुस्त बनाउन, धेरै छिटो गति लिइरहेको अर्थतन्त्रमा खर्चलाई सीमित गर्न, वा धेरै छिटो बढ्दै गएको मुद्रास्फीतिलाई नियन्त्रण गर्न कडा वा संकुचित मौद्रिक नीति अपनाएको
२. बढ्दो मुद्रास्फीतिलाई नियन्त्रण गर्न केन्द्रीय बैंकले कर्जाको विस्तारलाई नियन्त्रण गर्ने र फराकिलो मुद्रा आपूर्तिको विस्तारलाई पनि घटाउने नीति लिएको आ. वा २०७८/७९ विस्तृत मुद्रा आपूर्ति विस्तार १८% हुने प्रक्षेपण गरिएको थियो तर अवस्था एकल अंकमा रहे पनि चालु आर्थिक वर्षमा १२ प्रतिशतको लक्ष्य राखिएको
३. त्यस्तै, बाह्य क्षेत्रको सन्तुलन कायम राख्दै राष्ट्र बैंकले कम्तिमा सात महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम हुने गरी मौद्रिक र बाह्य क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्ने

आर्थिक वर्ष २०७९ ८० परिदृश्यको प्रक्षेपण

१. नेपाल राष्ट्र बैंकले कर्जाको लक्ष्य घटाएको , केन्द्रीय बैंकले कर्जा विस्तारको लक्ष्य १९ प्रतिशत घटाएर १२.६ प्रतिशतमा झरेको छ ।
२. नगद सञ्चिति अनुपात (सीआरआर) ३ प्रतिशतबाट बढाएर ४ प्रतिशत पुर्याइयो
३. २०७९ को पुस मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकले वैधानिक तरलता १२ प्रतिशत पुर्याउनुपर्ने भने विकास बैंक र वित्त कम्पनीले १० प्रतिशत पुर्याउनुपर्ने ।
४. कोभिड-१९ महामारीका कारण स्थगन भएको काउन्टरसाइक्लिक क्यापिटल बफर २०८० साउनदेखि लागू गरिएको
५. बैंक तथा लघुवित्तले पुस २०७९ को अन्त्यसम्म एकीकृत कारोबार गरेमा मात्रै सहूलियत र छुट दिइएको
६. २५ लाखभन्दा कम वा २५ लाख बराबरको ऋणको लागि जोखिम तौल सम्पत्ति १००% र २५ लाखभन्दा माथिको शेयर ऋणको लागि १५०% मानिने
७. केन्द्रीय बैंकले बैंक दर ७ प्रतिशतबाट बढाएर ८.५ प्रतिशत पुर्याएको । यो परिवर्तनले बैंकहरू बीचको लेनदेनको दर बढाउने । जबकि नीति दर ७ प्रतिशत र निक्षेप संकलन दर ५.५ प्रतिशत कायम गरिएको ।
८. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको मर्जर तथा एक्विजिसनका क्रममा धितोपत्र कारोबारमा रोक लगाउने सम्बन्धमा राष्ट्र बैंकले जारी गरेको विद्यमान नियमावली खारेज गरिएको । अब नेपाल धितोपत्र बोर्डको नियमावली अनुसार हुने व्यवस्था गरिएको ।
९. राष्ट्र बैंकले शेयर धितो ऋणमा सामान्य परिवर्तन गरेको छ । सरकारले शेयर धितो कर्जाका लागि यसअघि तोकिएको ४/१२ को सीमामा सामान्य परिमार्जन गरेको छ र रु. १२ करोड तोकिएको । अर्को शब्दमा भन्नुपर्दा यसअघि एउटा संस्थाबाट ४

करोड र पूरै संस्थाबाट अधिकतम १२ करोड ऋण प्राप्त भएकोमा संशोधन गरी अधिकतम रु. एक वा सम्पूर्ण संस्थाबाट 12 करोड ।

१०. २०८० असार मसान्तसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले जारी गरेका ऋणपत्रलाई कर्जा निक्षेप अनुपात (CD Ratio) को स्रोतका रूपमा गणना गर्न सकिने ।
११. बजेटमा गरिएको सुझाव अनुसार मुद्रास्फीति केन्द्रीय बैंकका अनुसार ७ प्रतिशतमा सीमित हुने ।
१२. २ प्रतिशतको अतिरिक्त पुँजी (पूँजी बफर) अनुपात पुनः लागू गरिनेछ र श्रावण २०८० बाट लागू गरिनेछ । काउन्टरसाइकल क्यापिटल बफर (CCyB) ले बैंकहरूको ऋण दिने क्षमतालाई सीमित गर्नेछ । केन्द्रीय बैंकले विगतमा काउन्टर बफर छुट प्रस्ताव गर्दा, बैंकहरूले अझै पनि ११ % को पूँजी पर्याप्तता स्तर कायम गरिरहेका थिए । यदि काउन्टर बफरमा कुनै छुट छैन भने, यो अनुपात १३ प्रतिशतमा कायम राख्नुपर्ने । नतिजाको रूपमा, यो देखिन्छ कि कम पूँजी भएका बैंकहरूलाई ऋण दिने क्षमता कम छ ।
१३. उत्पादनशील क्षेत्रमा सेयर, घरजग्गा, आयात आदि कर्जामा आधार दरको २ प्रतिशत प्रिमियम र आधार दरको थप ४ प्रतिशत ब्याज लिनुपर्ने ।
१४. लघुवित्त कम्पनीहरूले आफ्नो पुँजी कोष अनुसार ऋणपत्र जारी गर्न सक्ने ।
१५. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई यस बैंकले तोकेको ऋणपत्रको धितोमा बढीमा ५ दिनको अवधिको लागि बैंक दरमा स्थायी तरलता सुविधा उपलब्ध गराइने , तर सम्बन्धित संस्थाको आन्तरिक मुद्रामा कुल निक्षेपको बाँकी रहेको रकम अघिल्लो हप्ताको अन्त्यमा १ प्रतिशत भन्दा बढी छैन ।
१६. अन्तरबैंक बजार, दैनिक तरलता सुविधा, खुला बजार कारोबार र स्थायी तरलता मार्फत आवश्यक तरलता व्यवस्थापन गर्न नसक्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई बैंक दरमा २ प्रतिशत अंकको जरिवाना दर थपेर अन्तिम रिसोर्ट सुविधा (LOLR) को ऋण दिने । सुविधा, यदि संस्थाले अनुरोध गरेमा । प्रदान गरिनेछ । अन्तिम ऋणी सुविधाहरू सम्बन्धी प्रक्रियाहरू जारी गरिने ।
१७. १० लाख रुपैयाँसम्म कर्जा लिएका उद्यम व्यवसायलाई व्यवस्थित गरिने । बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट लिएको ५ करोड ऋणको साँवा र ब्याज २०७९ असोज मसान्तसम्म बुझाएमा दण्डित ब्याज नलाग्ने ।
१८. सूचना प्रविधि र औद्योगिक पार्क निर्माणका लागि निजी क्षेत्रलाई कर्जा प्रवाह गर्दा आधार दरमा बढीमा २ प्रतिशत अंक जोडेर ब्याजदर निर्धारण गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।
१९. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले नयाँ ऋण, धितो ऋण, सम्पत्ति ऋण र व्यक्तिगत आवधिक ऋणका लागि नखुलेको प्रयोजनका लागि घर/जग्गा धितो

राखेका र ऋणको उचित बजार मूल्य र धितो धितोबीचको अनुपात काठमाडौं उपत्यकाभित्र अधिकतम ३० प्रतिशत रहने । र अन्य स्थानहरूमा अधिकतम ४० प्रतिशत ।

२०. मूल्य र विदेशी विनिमय सञ्चितिमा परेको दबाबलाई ध्यानमा राखी बृहत् आर्थिक स्थायित्वका लागि ब्याजदर करिडोर अन्तर्गतको ब्याजदर १५ प्रतिशतले बढाइएको छ र बैंक दर ८.५ प्रतिशत, नीतिगत दर ७० प्रतिशत र निक्षेपको दरलाई कायम गरिएको । संकलन दर छ.छ प्रतिशत ।
२१. नेपाल जस्तो सानो र आयातमा आधारित खुला अर्थतन्त्र भएको मुलुकका लागि विदेशी विनिमय सञ्चितिलाई सहज स्तरमा कायम राख्नु पर्ने आवश्यकतालाई ध्यानमा राखी मूल्यलाई दबाव नदिई लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सघाउने मौद्रिक नीतिको लक्ष्य हुने । ७ महिनासम्म वस्तु तथा सेवाको आयातलाई सहयोग गर्न सक्ने विदेशी मुद्रा सञ्चिति कायम राख्दै माग पक्ष ।

नेपाल राष्ट्र बैंकको आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को मौद्रिक नीति घोषणामा प्रचलित आर्थिक अवस्थालाई सम्बोधन गर्न केही महत्वपूर्ण उपायहरू

१. नीतिगत दर घटाउने : नीतिगत दरलाई ५० आधार बिन्दुले घटाएर ६.५ प्रतिशतमा ल्याइएको छ । यो कदमले उधारो र लगानीलाई प्रोत्साहन गर्दै आर्थिक वृद्धिलाई प्रोत्साहन गर्ने लक्ष्य राखेको छ ।
२. अपरिवर्तित बैंक दर : बैंक दर ७.५ प्रतिशतमा स्थिर छ । यो निर्णयले वित्तीय स्थायित्व कायम गर्न र मुद्रास्फीति नियन्त्रण गर्न केन्द्रीय बैंकको प्रतिबद्धतालाई जनाउँछ ।
३. समायोजित निक्षेप सङ्कलन दर : निक्षेप सङ्कलन दर ५.५ प्रतिशतबाट ४.५ प्रतिशतमा भारिएको छ । यो कदमले बैंकहरूलाई थप निक्षेप सङ्कलन गर्न र बैंकिङ प्रणालीमा तरलता बढाउन प्रोत्साहित गर्ने उद्देश्य राखेको छ ।
४. परिचालन लक्ष्य सेट: भारित औसत अन्तरबैंक ब्याज दर परिचालन लक्ष्यको रूपमा प्रयोग गरिनेछ । यो दृष्टिकोणले प्रभावकारी अन्तरबैंक ऋण र उधारोलाई सहज बनाउँछ, राम्रो मौद्रिक नियन्त्रण सुनिश्चित गर्दछ ।
५. दोस्रो बजार कारोबार र निक्षेप संकलन: यदि भारित औसत अन्तरबैंक ब्याज दर बैंक दर र निक्षेप सङ्कलन दर बीच घट्छ भने, यसले दोस्रो बजार कारोबार खोल्न ट्रिगर गर्नेछ र निक्षेप संकलन पहललाई प्रोत्साहित गर्नेछ । यस उपायले तरलता व्यवस्थापनलाई बढावा दिन्छ र अनुकूल वित्तीय वातावरणलाई बढावा दिन्छ ।

६. अपरिवर्तित तरलता सुविधा I: नेपाल राष्ट्र बैंकले बैंक दरमा स्थायी तरलता सुविधा र नीति दरमा रातभरको तरलता सुविधा अपरिवर्तित राख्छ । यसले बैंकहरूको पर्याप्त तरलतामा पहुँच भएको सुनिश्चित गर्छ, वित्तीय क्षेत्रमा स्थायित्व बढाउँछ ।
७. अपरिवर्तित अनुपातहरू मार्फत स्थिरता : अनिवार्य नगद अनुपात र वैधानिक तरलता अनुपात तिनीहरूको वर्तमान स्तरहरूमा कायम राखिएको छ । यी अनुपातहरूले सुनिश्चित गर्दछ कि बैंकहरूले आफ्नो निक्षेपको निश्चित प्रतिशत नगद वा तरल सम्पत्तिको रूपमा कायम राख्छन्, जसले समग्र वित्तीय प्रणाली स्थिरतामा योगदान पुऱ्याउँछ ।
८. ब्याजदर करिडोरको अभिवृद्धि : ब्याजदर करिडोरको प्रभावकारितालाई सुदृढ गर्न ब्याजदर करिडोरको तल्लो सीमामा स्थायी निक्षेप संकलन सुविधा स्थापना गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ । यो उपायले तोकिएको दायरा भित्र ब्याज दरहरू विनियमित गर्ने केन्द्रीय बैंकको क्षमतालाई बढाउँछ ।

शेयर धितो र ऋणको लागि जोखिम वजन प्रावधानहरू

१. चालु आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमा अघिल्लो नीतिको यथास्थिति कायम राख्दै शेयर धितोपत्रसम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा कुनै परिवर्तन गरिएको छैन ।
२. यसअघिको मौद्रिक नीतिले एक वा एकभन्दा बढी इजाजतपत्र प्राप्त वित्तीय संस्थाबाट मार्जिन कर्जा लिनका लागि एक ग्राहकका लागि अधिकतम १२ करोड रुपैयाँको सीमा तोकेको थियो र हालको नीतिमा यो सीमा यथावत रहेको छ ।
३. शेयर लगानीकर्ताले शेयर धितो कर्जाको प्रावधानलाई सहज बनाउन माग गर्दै आएका छन् तर यो वर्षको मौद्रिक नीतिमा आफ्ना माग सम्बोधन गर्न कुनै समायोजन गरिएको छैन ।
४. शेयर/धितोपत्र कर्जा, घरजग्गा कर्जा र उच्च खरिद कर्जाको वितरणका लागि विद्यमान जोखिम भारको समीक्षा गर्नुपर्नेछ ।
५. हाल, शेयर धितोमा प्रवाहित २५ लाखसम्मको ऋणमा १०० प्रतिशत जोखिमको भार हुन्छ भने सोभन्दा माथिको ऋणमा १५० प्रतिशत जोखिम हुन्छ । मौद्रिक नीतिले यो प्रणालीलाई परिमार्जन गरी १२ करोडको सीमाभित्रको शेयर धितोमा कर्जा उपलब्ध गराउन बैंकहरूलाई थप सहज बनाउने घोषणा गरेको छ ।
६. उल्लेखनीय कुरा, यस वर्षको मौद्रिक नीतिमा शेयर ब्रोकरमार्फत मार्जिन कर्जा दिने प्रावधान उल्लेख गरिएको छैन, जसले अघिल्लो नीतिको घोषणाबाट विदा भएको जनाउँछ ।

पहिलो घर क्रेता ऋण सीमा वृद्धि :

१. नेपाल राष्ट्र बैंकले सर्वसाधारणलाई पहिलो घर किन्नेलाई महत्वपूर्ण छुट दिएको छ ।

२. पहिलो घर खरिदकर्ताको लागि ऋण सीमा रु. १.५ करोडदेखि रु. हालको मौद्रिक नीतिमा २ करोड
३. यो कदमले पहिलो पटक घर खरीद गर्नेहरूलाई समर्थन र प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्य राख्दछ, तिनीहरूलाई घर जग्गा बजारमा प्रवेश गर्न र आवासीय सम्पत्तिको स्वामित्व लिन सजिलो बनाउँदै ।

विलय, अधिग्रहण, र अध्ययन प्रतिवेदन कार्यान्वयनलाई प्रोत्साहित गर्दै नेपाल राष्ट्र बैंकले लघुवित्त संस्थाको संख्या घटाउने लक्ष्य लिएको छ ।

१. लघुवित्त क्षेत्रमा मर्जर तथा एक्विजिसनलाई प्रोत्साहन गर्ने ।
२. एकीकरण २०८१ असार मसान्तसम्ममा सम्पन्न हुनेछ ।
३. लाभहरूमा सुधारिएको दक्षता र परिष्कृत सेवा प्रस्तावहरू समावेश छन् ।
४. राष्ट्र बैंकले क्षेत्रीय चुनौतीहरूलाई सम्बोधन गर्न अध्ययन प्रतिवेदनका सिफारिसहरू कार्यान्वयन गर्नेछ ।
५. समग्र कार्यसम्पादन सुधार गर्न निष्कर्षहरूको क्रमिक कार्यान्वयन ।
६. लघुवित्त परिदृश्यमा वित्तीय स्थायित्व, दक्षता र वृद्धिमा जोड दिनुहोस् ।

विदेश यात्राको लागि परिष्कृत मौद्रिक प्रावधान

१. विदेश भ्रमणमा जाने नेपाली नागरिकले राहदानी सुविधाका लागि अमेरिकी डलर २५०० सम्म पाउने व्यवस्था गरिएको छ, जुन अघिल्लो १,५०० अमेरिकी डलरको सीमामा बढेको हो ।
२. परिवर्धित प्रावधानले व्यक्तिहरूलाई भारत बाहेक अन्य देशहरूमा यात्राको लागि वर्षमा दुई पटक सुविधा पहुँच गर्न अनुमति दिन्छ ।
३. विदेशमा हवाई सेवा प्रदायकहरूका लागि इजाजतपत्र प्राप्त “क” वर्गका वाणिज्य बैंकहरूले नियामक स्वीकृति र तोकिएको कागजातको आधारमा एक लाख अमेरिकी डलर वा अन्य परिवर्तनीय विदेशी मुद्रासम्म भुक्तानी गर्न सक्नेछन् ।

मुद्रास्फीति नियन्त्रण र ऋण वृद्धि व्यवस्थापन

१. नेपाल राष्ट्र बैंकले चालु आर्थिक वर्षमा मुद्रास्फीति ६.५ प्रतिशतमा सीमित गर्ने लक्ष्य राखेको छ ।
२. स्थिर आर्थिक अवस्था कायम राख्न र मौद्रिक विस्तारबाट मूल्य दबावलाई रोक्न मौद्रिक व्यवस्थापन रणनीतिहरू प्रयोग गरिनेछ ।
३. सम्भावित मुद्रास्फीति जोखिम न्यूनीकरण गर्न सावधानीपूर्वक मौद्रिक परिचालनमा जोड दिइनेछ ।

४. वित्तीय स्थायित्व सुनिश्चित गर्न राष्ट्र बैंकले निजी क्षेत्रलाई कर्जाको लागि ११.५ प्रतिशतको वृद्धिदर सीमा तोकेको छ ।
५. यो उपायले अत्यधिक ऋण विस्तार रोक्न र सम्भावित आर्थिक असन्तुलन व्यवस्थापन गर्ने लक्ष्य राखेको छ ।
६. ल्घ्व को दृष्टिकोणले आर्थिक गतिविधिहरूलाई समर्थन गर्ने र जोखिमहरू व्यवस्थापन गर्ने बीच सन्तुलन कायम गर्न खोज्छ

बैंक इतिहास

विश्व बैंकिङ्ग इतिहास हेर्ने हो भने सबभन्दा पुरानो बैंक इटलीको बैंको मोन्टे सन १४७२ र स्विडेनमा संसद बाट सन १६६८ मा स्थापित रिक्केन्स बैंक नै १८६७ का विश्वको पहिलो केन्द्रिय बैंक हो । अमेरिकामा सन १७९१ मा बैंक अफ अमेरिका पहिलो बैंक स्थापना भएको एक सय वर्ष पछि मात्र सन १९१३ मा फेडरल बैंक स्थापना भएथियो । नेपालमा पनि उद्योगहरु स्थापना वि.स. १९९० पछि शुरु भै पहिलो बैंक १९९४ मा नेपाल बैंक लिमिटेड स्थापना भयो र वि.स.२०१३ मा केन्द्रिय बैंकका रुपमा नेपाल राष्ट्र बैंक स्थापना भयो । ने.रा.बैं. नोट छापन र नेपाली नोट प्रचलनमा ल्याउन, सरकारको बैंक का रुपमा, देशमा मुद्राको सहि परिचालन गर्न, बैंकहरुको निगरानी र नियमन गर्न स्थापना भएको हो । सो अगाडी नेपालमा नोट छापने कार्य सदर मुलुकी खाना बाट हुन्थ्यो । केन्द्रिय बैंक ले २०५९/६० देखी मौद्रिक नितिको शुरुवाट गरेको थियो । २०६१/०६२ देखी अर्ध वार्षिक र २०७३/७४ देखी त्रैमासीक समिक्षा गर्दै आइरहेको छ ।

कोभिडको समय नेराबै ले लिएको नितिका कारण अर्थतन्त्र मा राम्रो प्रभाव परेको थियो । हाल देशमा ५४ वटा बैंक तथा वित्तिय संस्था को ५२ लघु वित्त कम्पनी छन । क वर्गका बैंकको ४३६ अर्ब चुक्ता पूजी गरी ५५२५ अर्ब निक्षप ४५४२ अर्ब लगानी गरेको तथ्याङ्ग छ । तरलता सहज, विदेशी विनिमय संचिति ७/८ महिना का लागी पुग्ने, र घनात्मक विदेशी मुद्रा संचिति , मुद्रा स्फिति दर र मूल्य वृद्धि दर उचित राख्ने ।

बैंकिङ व्यवसाय नाफा भन्दा सेवा मुखी ब्यवसाय हो । जनताको पैसा उत्पादनमुखी क्षेत्रमा लगानी गर्ने जोखिम लिने जोताहा ऋणी हो । नेपालको केन्द्रिय बैंक राष्ट्र कै बैंक हो । राष्ट्रको पनि वित्तीय आवश्यकता व्यवस्थापन गर्ने मूल्य स्थिरता र आर्थिक वृद्धिका लागी केन्द्रिय बैंक लिने मौद्रिक नीति अल्पकालिन हुने भए पनि प्रत्यक्ष प्रभाव राख्दछ । त्यसकारण विद्यमान व्यवस्थामा कर्जा उपभोग गर्नेहरुको तर्फ बाट निम्न समस्या र समाधानका लागी हाम्रो सुभावा छन् । निक्षप कर्ता लाइ दिने ब्याज र कर्जा लिने संग असुल गर्ने ब्याज अन्तर बैंक को नाफा हो । बैंकको अनावश्यक खर्च कर्जा लिनेको टाउको मा राख्नु भएन ।

कर्जा सम्बन्धि

- कुनै पनि ऋणी कर्जा दिंदा बैंक र कर्जा दुवैको भूमिका र सहमति रहन्छ । परियोजना वा व्यापारिक योजना प्रस्तुत गरी सोमा सहमति गरेर कर्जा दिइएको हुन्छ । अतः दुबै पक्ष बिच सहयोगको बाताबरण सह अस्तित्वको भावना हुन पर्छ ।
- **Assest Management Company**
- **Public Limited company share holder PG up to their share investment unless involve in wrong decision. Private Limited also up to their investment proportion liabilities.**
- **Single Point KYC**
- **World is going through paperless man less technology friendly.Review & standardize Loan deed with authority & Responsibilities of Both Party** अतः कर्जा दिंदा बनाइने हालको लिखत पुनरावलोकन गरी कागजी प्रक्रिया कम गरी एउटा दस्तखतबाट कारोबार गर्ने व्यवस्था हुन अनुरोध छ । कर्जाको लिखतमा कर्जा लिने दिने दुवैको कर्तव्य र अधिकार हुनुपर्दछ
- **Blacklist willful defaulter & non willful defaulter** कालोसूचीमा सुचिकृत गर्नु भएको व्यवसायी र व्यवसायलाई मृत्युदण्ड दिनु हो । देशमा मृत्युदण्ड खारेज भै सकेको अवस्थामा रकम भएर पनि नतिर्ने **willful defaulter – blacklist person who took loan** लाई मात्र सुचिकृत गर्न सकिने गरिनु पर्दछ । कर्जा लिनेले कर्जा दुरुपयोग गरे कालो सुचिमा राख्न पर्छ । तर बाह्य कारण व्यवसाय खराब बाहे कर्जा दिने लिने दुवै मिलेर राष्ट्र बैंक ले बैंकको अवस्था बिग्रिने बेला जसरी उद्धार गर्छ त्यसरी नै बैंक ले पनि गर्ने व्यवस्था हुनुपर्दछ ।
- १ **Fixed assets Dispose not less than valuation amount** बैंकले गरेको मुल्यांकन वेवास्ता गरी बैंकको मिलोमतोमा कर्जा लिनेको सम्पत्ति वापत दिएको कर्जा भन्दा कम मुल्यांकन गरी सम्पत्ति लिलाम गर्ने र काम गरी खाने लाई सुकुमबासी बनाउने काम हुन दिनु भएन । कर्जा दिए पछि बैंकले पनि केहि जोखिम लिनु पर्छ र बचाउने जिम्मा छ भन्ने न्यायिक अवसर पाउनु पर्छ । परियोजनाको सफलता हुन्छ भन्नेमा बैंक को पनि कर्जा दिने समय सहमति थियो । अतः **willfull & non willful defaulter** बीच छुट्टाएर कालोसूची सुचिकृत गर्ने र बैंकको एउटा चिठीले व्यवसायी उद्योगलाई अवसान गर्ने नीति पुनरावलोकन जरुरी छ ।
- **Save Bank & Save borrower Exit Policy**

- 35 days time w/o penalty for paying interest.
- Penal interest is not more than 10% of the interest rate.
- Scheme of Interest rebate for those who want to be out from loan.

हाल कर्जा सिमा उपभोग

- १ LC को सिमा मार्जिन नगद कटाई मात्र उपयोग भएको मान्नु पर्ने
- २ Interest on good for payment cheque and L/C payment interest must only charge from the date of claim.
- ३ Exim code, Bank Guarantee को बैंक कमिसन वार्षिक ५० % मात्र हुनुपर्ने । समानता हुनुपर्ने
- ४ चल्ती खाताको रकम कर्जामा सर्न सकिने तर व्यवसाय सम्बन्धि खर्च गर्न मासिक १ % मात्र कर्जा खाता बाट चल्तीमा सर्न पाइने व्यवस्था परिमर्जिन गरी कर्जा खाता बाट व्यवसायको तलब , बहाल ब्याज भुक्तानी गर्न वा चल्तीमा सर्न कर्जा खाता साथै चल्ती खाता चलाउन पाउनु पर्छ ।
- ५ TT ३५००० DAP ६००००
 ष ५०००० १०००००
- ६ साना SMES कर्जा सहज कमर्सियल बैंक, विकास बैंक , फाइनान्स कं कार्य र २० करोड सम्म साना कर्जा २%बेस रेटमा थप प्रिमियम ब्याज जोखिमको आधारमा ।

Bank Guarantee कमिसन : practical

- १ Tender Requirement=3 months+ 1 month. Bank is charging = 2 quarter service charge and after expiry not releasing B/G . Renew मा pro rate base मा लिनुपर्ने । = ३० पैसा
- २ B/G for trading Manufacturer to Stockiest, Distributors, Wholesalers must be clause of dispute settlement.
- ३ SMES – बजार नचल्नु को कारण - सानो सानो कर्जा
- ४ लगानी misutilize
- ५ आयात निर्यात विदेशी विनियम अपचलनका नाँउमा ऐन स्वदेशी ब्यापारी दोषी
- ६ ब्याज तिर्ने म्याद - ३५ दिन
- ७ व्यापारि खर्च बैंक बच्दैन
- ८ Case study - जग्गा बैंक ले हडपेको
- ९ पैसा लिएको मूल धन तिन वर्षमा डबल लिन्छ